

minder aanleiding om te waarschuwen voor eenzijdige jacht op het schoone in de H. Schrift, dan voor zijn miskenning.

We schijnen tegenwoordig tusschen alle denkbare uitersten te leven. Er is aan de ééne zijde een dor-verstandelijk werken met de waarheid, alsof ze ons niets dan rekensommetjes vóórleef, met volslagen miskenning van wat het gevoel toesprekt en om bewondering roept. Maar er is aan den anderen kant evenzeer een oppervlakkig aesthetisch spel met wat Gods Woord ons aan schoonheid openbaart, waarbij er voor waar en onwaar, goed en kwaad, gerechtigheid en ongerechtigheid, schuld en vloek, voldoening en verlossing, gebod en gehoorzaamheid, geen plaats meer overblijft.

De ellende wordt dan herleid tot het „leelijke“, en de bekering van het Evangelie gezocht enkel in het „mooie“.

Dan heeft men het in en uit over het mooie van het geloof, het mooie van een daad; ook over een mooi sterven en een mooi begraven worden.

Laat K. er zich niet over verontrusten, als hij in het bewonderen en lofzingen tegen deze firma-Moci niet kan opbieden.

Zijn nuchterder zin zal hem helpen altoos met het kennen te beginnen.

Daar begint ook het geloof mee, zooals de openbaring Gods zich daarop allereerst richt.

En wie er door het geloof kent, die zal, die moet eindigen met bewonderen en aanbidden.

LITERATUUR EN KUNST.

Onze Mei.

Als men, juist nu de Mei-maand begonnen is, boven dit artikel leest het opschrift „Onze Mei“, verwacht men niet een weerkundige of klimatologische beschouwing, noch ook de overzetting in eigen toonaard van de socialistische leuze.

„Onze Mei“ is de titel van een boek. En die titel is goed gekozen, want het boek is een bundel schetsen over de jeugdijaren van verschillende bekende Schrijfsters. Elk stuk voert den lezer terug naar den Meitijd van haar, die het schreef en dus zegt de verzameltitel „Onze Mei“ precies wat de inhoud is van het boek.

Op verzoek van de Hollandia-drukkerij te Baarn stelde Mevr. van Zeggelen zich in verbinding met eenige bekende vrouwelijke Auteurs van dezen tijd, om van haar een bijdrage te vragen in den bovengenoemden zin. Aan die uitnodiging voldeden Jo van Ammers—Küller, Ina Boudier—Bakker, Carry van Bruggen, Albertine Draayer—de Haas, Anna van Gogh—Kaulbach, Top Naeff, Jeanne Reijneke van Stuwe, Annie Salomons, Marie Schmitz, Elisabeth Zernicke, terwijl over Margo Antink haar man, Carel Scharten, „een brief“ schreef aan de Samensteller en deze zelf ook een bijdrage leverde. Wie behalve dezen werden gevraagd, wordt, m.i. terecht, niet vermeld. Wel missen we eenige namen op deze lijst (geen enkele van onze christelijke Schrijfsters komt er b.v. op voor), maar de oproep leverde in elk geval een twaalfstal meestendeels interessante autobiografie-fragmenten en, in hun samenvoeging, een zeer lezenswaardig boek op.

In een „ter inleiding“ geeft de Uitgeefster¹⁾ zelf aan de strekking van haar verzoek: „Reeds jarenlang was het een onzer lievelingsdenkbeelden als uitgeefster een boek te mogen helpen tot stand brengen, waarin door eenige onzer voornaamste Schrijfsters enkele herinneringen zouden worden vastgelegd uit hare jeugd“. De opdracht was dus ruim genoeg. En als we dan onder deze stukken er enkele vinden, die weinig meer brengen dan enkele herinneringen uit de jeugd van de betrokken Schrijfster (b.v. Anna van Gogh—Kaulbach's „Mijn eerste schooljaar“ of Alb. Draayer de Haas' „Op weg“) beantwoorden deze geheel aan wat werd gevraagd.

De meeste inzendingsters echter gaven niet slechts een kort verhaal van herinnering, maar kozen zulk een moment, dat voor de lezers van haar latere romans van waarde is of ook vlochten tusschen de regels door beschouwingen over het toen van haar kindertijd en het nu van haar volwassen zijn. En 't zijn juist deze, naar het project, bijkomstigheden, maar voor den lezer belangrijke elementen, die aan dit boek hun waarde geven.

Bij elke schets wordt gereproduceerd een portret van de Schrijfster uit haar Meitijd. Deze portretten leveren voor den bundel een aardige illustratie, die vooral interessant is, als we daaruit de persoon leeren kennen, die we bij de lectuur van een van haar boeken hebben ontmoet (I portret b.v. van Carry van Bruggen doet ons veel uit haar laatste boek „Eva“ begrijpen). Maar van veel meer belang zijn de geschreven portretten, die deze bundel brengt. Want in die afbeeldingen-in-woorden ligt vaak de betekenis, die we zoo juist aangaven: de lezers van de latere romans herkennen daarin de hoofdfiguur van een der boeken en leeren zoo het autobiografisch karakter daarvan verstaan. Heel scherp is in dit opzicht het stuk van Mevr. v. Zeggelen zelf: „Vergeeten in den tuin“. In het kind, dat op een avond door de

meiden in den tuin werd achtergelaten, omdat het koppig vasthield aan een gedane belofte, de Schrijfster zelf dus, herkennen we onmiddellijk Mariamme Hoogland uit den dusgenaamden roman. Heel de omgeving, die hier geteekend wordt, en de aanwijzingen omtrent personen en dingen is die van het Haagsche domineeshuis uit dat boek. En dus leert ons deze schets dat dat boek een autobiografie is, wat de meeste lezers bij de lectuur van dezen mooien roman zeker niet zullen hebben bemerkt. Een zelfde waardij heeft het verhaal van Marie Schmitz, „Het andere Land“. In zijn toon en den aard der mededeelingen, in geheel de sfeer trouwens, herinnert het aanstonds aan den roman „Marietje“ van deze Schrijfster, zoodat we dezen daarmee in zijn karakter kunnen bepalen. En eindelijk is er de schets van Jeanne Reyneke van Stuwe, „Een psychologisch moment“, die direct aansluit bij het pas-verschenen boek van deze Schrijfster: „Jeugd“. Wel blijkt overal in dezen levigen roman, dat ze haar eigen jeugd beschrijft en heeft dus de hier geboden schets niet die verklarende kracht, die de beide andere van belang maakt, maar ze geeft toch ook weer licht over de situatie, die in den roman uitgangspunt is.

Met deze geschreven portretten strekt de waarde van dezen bundel verder dan tot die van een gezellig relaas van jeugtherinneringen alleen, krijgt hij ook betekenis in literair-historischen zin.

Omgekeerd ziet men in onderscheidene dezer stukken veelal het portret van de Schrijfster, zooals men dat uit haar boeken kent. Het korte verhaal van Ina Boudier—Bakker b.v. „Jidelheid“ heeft heeltemaal de sfeer van desillusie, die zij in schier iederen roman met altijd weer treffende juistheid teekent. En in haar tweede bijdrage „Vriendschap“ vinden we dadelijk terug haar eigen karakter, zooals we dat kennen uit haar boeken. In het stuk, dat Carry van Bruggen geleverd heeft „De drie deuren“, herkennen we aanstonds de Schrijfster van „Het huisje aan de sloot“, of „Eva“. Het zelfde analyseerende beschouwen van eigen indrukken, hetzelfde verdroomen in eigen zielstemming, zoodat het gebeuren buiten haar werkelijkheid wordt in haar, maar dan getransponeerd naar kinderlijke beleving, vinden we hier. En ook die karakteristieke aanhalingen van Hebreeuwsche woorden of lied-fragmenten, die van haar streng Joodsche opvoeding zijn overgebleven. En om een derde voorbeeld te noemen, de herinnering van Top Naeff aan „Mijn Grootvader en ik“ heeft precies dat pittig-geestige in de opmerkingen, de woord-keus, de typeering, dat we zoozeer bewonderen in „Letje“, haar laatste roman.

Ook door deze eigenschap krijgt de bundel een plaats onder de boeken, die op eenigerlei wijze voor de literatuurgeschiedenis van belang zijn.

Als derde verdienste noemen we het feit, dat verschillende van de bijdragen tot dezen bundel ons inzicht geven in het materiaal, waaruit bekende boeken van de vertellende Schrijfsters zijn opgebouwd. Zoo verklaart het eerste stuk, „Delft“ van Jo van Ammers—Küller allerlei details uit haar „De Opstandigen“. Ze wijst ze zelf aan en doet het origineel, dat tot model heeft gediend, in zijn werkelijkheid zien. Zoo ontmoeten we in de „eenzame, kinderlooze oude vrouw“ uit Boudier—Bakker's schets „Vriendschap“, die een ganschen dag achter de kleine ruitjes van haar huis op een der Amsterdamsche grachten te zien was, het prototype van de domineesvrouw uit „De Straat“. En, om ook hier met drie voorbeelden het gezegde te argumenteeren, in het slotverhaal, dat van Elizabeth Zernicke „Het Onbewuste leven“, valt op die groote invloed van anderen op haar jeugd-denken, die kenmerkend is voor haar roman „Het Schamele deel“.

Dit alles moge ten bewijze dienen voor wat ik zeide, dat veel van wat men hier aantreft van waarde is voor de lezers der latere romans van de diverse Schrijfsters.

Daarnaast is er dan het tweede, dat ik noemde, de vervlechting van herinnering en beschouwing. In bijna ieder stuk vindt men een (of meer) algemeene opmerking(en) over de opvoeding van kinderen, den invloed van jeugdervaringen op de vorming van het karakter, de betekenis van den geest, die de jeugdijaren leidde, voor het latere leven. „We wurden toch wel opgebouwd in onze jeugd voor heel het latere leven“, zegt Carry van Bruggen, „waar we ons ook uit losmaken, waar we ons ook uit bevrijden en dit was het brandpunt, het kloppende hart in die jonge jaren.“ „De grens“, aldus Annie Salomons, „tusschen kind en mens valt moeilijk te trekken:... onder worden betekent misschien vooral: iets verliezen van den kinderlijken ernst: een beetje luchtiger worden, een beetje bescheidener en deemoediger worden ook, willen we hopen...“ „Telkens nieuw is de jeugd-drama“, zoo leidt Alb. Draayer de Haas haar verhaal in, „altijd weer anders botsen de kleine, nog ongevormde wezentjes op tegen de gebruiken, de gewoonten, waartusschen zij zich gesteld vinden, altijd weer anders kruisen de wegen des levens de kleine, eigen verzonnen paadjes, waarop het kind ging.“

Van zulke opmerkingen is het boek vol. En

ze brengen relief aan in wat wordt verteld, maken de feiten, die er aanleiding toe zijn, ook voor anderen, dan de Schrijfster zelf, van belang.

Slechts één schets is er in dit mooie en veelzins rijke boek, die de zorgvuldig bewaarde grenzen van het objectieve overschrijdt. Dat is die van Carry van Bruggen. Literair is haar verhaal van de Drie Deuren m.i. het beste van alles wat we te genieten krijgen. Haar voortreffelijk literair talent komt hier uit juist in dat wat het zoo voortreffelijk maakt: het zeldzaam zuivere analyseerend vermogen. Uij artistiek oogpunt is dan ook de lectuur van deze bijdrage een genot.

Maar — ook dat is karakteristiek voor Carry van Bruggen — ze kan zich niet weerhouden in haar weerzin tegen den godsdienst. Van het Joodsche geloof, waarin ze is opgevoed, met zijn strenge vormen zegt ze: „eens dufde ik (het) met de heele rest van mij af, met alles wat ik toen voelde als dwang en belemmering, levenloos vormendienst, de onverteerbare leerstof, die ik dag-in-dag-uit, jaar-in-jaar-uit te slikken kreeg, daar achter die derle deur“ (is de deur van de Joodsche School). Even verder uit ze haar afkeer van dat verlaten geloof, door te wijzen op hen, „voor wie dat oude oudtijds het ideaal vertegenwoordigde, van de soort, die nooit vergeten dat de mensch „bij brood alleen niet leven kan“ (en daarom) zich keerde tot levende, nieuwe, moderne idealen.“ En nog hatelijker is haar uitlating over de nieuwe christelijke school, die op de plaats der oude gebouwd is... „Het lijke school“ onderging alleen een uiterlijke gedaante-terwisseling — de „Vreeze des Heeren“ wordt er nu onderrecht in een gloednieuw gebouw, dat letterlijk druipet van het vet der rijkssubsidie“.

Dat een dergelijke onbekookte grofheid dit mooie boek ontsiert is buitengewoon jammer. Want voor het overige is het zoo goed in den objectieven toon gehouden, dat men nergens pijnlijk zich stoet. En dat is, naast al het andere, niet de minste verdienste.

C. T.

HET BOEK VAN DE WEEK.

Mother India by Katharine Mayo.

II. (Slot).

Het vreeselijke lot van de kind-vrouwjes — hier geen politieke benaming voor een lief jong vrouwje, maar tragische werkelijkheid: kinderen, die men vrouw gemaakt heeft — is wel het meest schokkende gedeelte van Katharine Mayo's boek.

Maar al is de rest minder sensationeel, — minder belangrijk, minder belangwekkend is het niet.

Hier is een rijk bewijsmateriaal voor de stelling, dat de Engelschen met het toekennen van zelfbestuur in Britsch-Indië wel héél, héél voorzichtig moeten zijn: ook bij de uiterste bedachtzaamheid in het bewandelen van de weg er heen, is het nog allesbehalve zeker, dat de uitkomst de goede bedoelingen niet absoluut teleur zal stellen, en men niet een chaos zal scheppen, waar men een geordende zelfstandigheid op het oog had.

Want de schreeuwers om onafhankelijkheid — immers met minder dan een algeheele verdwijning van de Britten zijn ze niet tevreden — zijn slechts een betrekkelijk kleine groep intellectuelen, gegraduateerden aan de Universiteiten, van wie er veel te veel zijn. Want bij de driehonderd miljoen overige Indiërs verdwijnen ze bijna in het niet, maar om allemaal een goed bezoldigde ambtenaarsbetrekking te krijgen — en dat is het eenige doel, waarvoor ze studeeren — is hun aantal veel te groot. Dat heeft ontevredenheid gekweekt.

Het onderwijs in Britsch-Indië is topzwaar. Trouwens, het is aan de verkeerde kant begonnen. Wanneer men aangevangen was met door dit heele reusachtige keizerrijk in alle dorpen en dorpjes doordenvoudige lagere scholen te stichten, en wanneer deze lange, lange jaren hun werk hadden gedaan, dan zou men daarna scholen voor voortgezet onderwijs hebben kunnen oprichten, om, weer na eenige decennia, het gebouw met een of meer inrichtingen voor hooger onderwijs te voltooien.

Aldus heeft een wijs man gesproken, die door Mejuffrouw Mayo wordt aangehaald, — maar... dit is een mooie theorie, welke, als zoovele schoone abstracties, meensloet zoodra ze met de praktijk in aanraking gebracht wordt.

Want waar zou men de leerkrachten voor al die lagere scholen vinden? De ontwikkelde Indische mannen halen er de neus voor op, en de vrouwen kunnen het niet: ten eerste omdat een vader al z'n best doet, om z'n wichten van om ende bij zeven jaar uit te huwelijken, waarin hij in de regel wel slaagt, en dan gaan ze spoedig hun dankere kerk in, waaruit ze niet meer terugkeeren; en ten tweede omdat een Indiër zich geen jonge zelfstandige vrouw kan denken, die morcel gaaf is, en een huwbaar meisje geen uur zonder toezicht in het gezelschap van een vreemde man — wie dan ook — vertrouwd is: tien tegen een dat ze voor haar leven geschonden wordt.

Zoo zijn er verscheiden universiteiten in Engelsch-Indië, maar het lager onderwijs op de dorpen — waar negentig procent van de bevolking woont — is nog nauwelijks begonnen gegeven te worden.

¹⁾ De Hollandia-drukkerij, Baarn.

En de s
om zelfsta
ven, doen
het eigen
't minst n
Bovendien
does, al is
hen. Een
deelte, is
fannieke
overveerde
nen ze in
strijdlustig
de Afghaan
sprong, te
vossenlist
De ge
schen en
van bloed
zweigende
Bovendien
Sinds h
heid Hindi
weten te
Maar n
komen, of
tig te voel
aathelsten
nooit zult
schappij v
Hindoes,
de lakens
Even so
ghandi's
water vers
Muzelman
zende, nu
Er is n
angst om
Britten zie
Het zijn
de overige
indeeling
als de pe
behandeld,
van de e
loria, uitd
de regceer
bestand. I
nen te ad
sche bestu
van het
en hen b
En dan
aan een b
Hindoe-hu
der de k
regeeren.
Zij zijn
hun positi
zij, de ab
schikken
Hindoe-am
opgeblazen
wegvragen
Nauwelij
keerd zijn
breken: 3
vorsten.
Neen, I
thans nog
Katharin
tannie zie
weg naar
zekere zel
door al l
De zoog
geacht wo
ken en ra
senteeren
lijkheid oc
lung achte
zins ontw
vooral op
Indië! —
waar het
werkelijke
schande
wel niet
Als je
leest in l
Katharine
zucht: Lat
wezen, en
Indië wil
tuelen, d
contact in
gevarieerd
Maar d
de hoop
we geen
neur Gene
zaamheid
het eenig

¹⁾ Ook on
man van d
de Engelsch
best te sch
van zijn volk g